

Z A K O N

O IZMENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O ZAŠTITI LICA SA MENTALNIM SMETNJAMA

Član 1.

U Zakonu o zaštiti lica sa mentalnim smetnjama („Službeni glasnik RS”, broj 45/13) u članu 2. stav 1. tačka 3) posle reči: „psihijatar” dodaje se zapeta i reči: „odnosno dečji psihijatar”.

Posle tačke 13) dodaju se tač. 14) i 15) koje glase:

„14) zakonski zastupnik deteta sa mentalnim smetnjama je roditelj ili usvojitelj ili staratelj, a zakonski zastupnik punoletnog lica sa mentalnim smetnjama je staratelj;

15) lice od poverenja lica sa mentalnim smetnjama je ono lice koje je lice sa mentalnim smetnjama navelo kao lice od poverenja psihijatru, konzilijumu ili sudu, prilikom zadržavanja ili smeštaja bez pristanka u psihijatrijsku ustanovu.”

Član 2.

U članu 4. stav 1. na kraju stava briše se tačka i dodaje se zapeta i reči: „u skladu sa propisima kojima se uređuje zabrana diskriminacije.”

Posle stava 1. dodaju se novi st. 2 – 4. koji glase:

„Psihijatrijska ustanova u kojoj se leči lice sa mentalnim smetnjama može ga uputiti u drugu zdravstvenu ustanovu radi pružanja drugih vidova zdravstvene zaštite.

Zdravstvena ustanova u koju je upućeno lice sa mentalnim smetnjama radi pružanja drugih vidova zdravstvene zaštite, dužna je da mu obezbedi odgovarajuću zdravstvenu zaštitu pod jednakim uslovima kao ostalim pacijentima, bez diskriminacije po osnovu mentalnih smetnji zbog kojih se leči u psihijatrijskoj ustanovi.

Zdravstveni radnik ne može da odbije pružanje drugih vidova zdravstvene zaštite lica sa mentalnim smetnjama zbog mentalnih smetnji od kojih boluje i leči se u psihijatrijskoj ustanovi.”

Dosadašnji stav 2. postaje stav 5.

Član 3.

U članu 12. posle stava 1. dodaju se novi st. 2. i 3. koji glase:

„Lečenje dece sa mentalnim smetnjama obavlja se u zdravstvenim ustanovama i njihovim organizacionim jedinicama, koje su namenjene lečenju dece.

U zdravstvenim ustanovama obezbeđuje se lečenje i boravak dece odvojeno od punoletnih lica.”

Dosadašnji st. 2. i 3. postaju st. 4. i 5.

Član 4.

U članu 13. stav 1. menja se i glasi:

„Prevenција mentalnih smetnji, nega, lečenje i rehabilitacija lica sa mentalnim smetnjama obavljaju se kroz sve nivoe zdravstvene zaštite, prvenstveno u primarnoj zdravstvenoj zaštiti, uvek kada je to moguće i u skladu sa potrebama lica.”

Član 5.

U članu 15. stav 1. posle reči: „indikacija,” dodaju se reči: „procenjenih potreba pacijenata, kratkoročnih i dugoročnih ciljeva tretmana”.

Posle stava 1. dodaje se novi stav 2. koji glasi:

„Ukoliko nadležni psihijatar odnosno konzilijum, proceni da lice sa mentalnim smetnjama nije u stanju da rasuđuje u meri koja je potrebna za učešće u kreiranju individualnog plana, ustanova će obezbediti da ovo lice izražava želje i donosi odluke uz podršku zakonskog zastupnika, odnosno lica od poverenja.”

Dosadašnji st. 2. i 3. postaju st. 3. i 4 .

Član 6.

U članu 16. stav 3. posle reči: „psihijatar” dodaje se zapeta i reči: „odnosno dečji psihijatar.”

Član 7.

Posle člana 16. dodaje se član 16a koji glasi:

„Član 16a

Lice sa mentalnim smetnjama može imati samo jedno lice od poverenja.

Lice sa mentalnim smetnjama može obavestiti lice od poverenja o prestanku svojstva lica od poverenja obaveštenjem psihijatra, konzilijuma ili suda o prestanku svojstva lica od poverenja. Psihijatar, konzilijum, odnosno sud obaveštavaju lice od poverenja o prestanku tog svojstva.

Lice od poverenja aktivno učestvuje u lečenju lica sa mentalnim smetnjama, prima informacije o zdravstvenom stanju i u aktivnoj je komunikaciji sa osobljem zdravstvene ustanove i licem sa mentalnim smetnjama tokom procesa lečenja. ”

Član 8.

U članu 20. stav 3. posle reči: „psihijatrijsku ustanovu,” dodaju se reči: „uz saglasnost tog lica,”, a posle reči: „psihijatar” dodaje se zapeta i reči: „odnosno dečji psihijatar”.

Posle stava 3. dodaje se novi stav 4. koji glasi:

„Dete koje je navršilo 15 godina i koje može da razume svrhu i posledice smeštaja u psihijatrijsku ustanovu i koje je na osnovu toga sposobno da donese odluku o pristanku na smeštaj, može se smestiti u psihijatrijsku ustanovu na osnovu pismenog pristanka, u skladu sa zakonom kojim se uređuju prava pacijenata”.

Dosadašnji st. 4 – 6. postaju st. 5 – 7.

U dosadašnjem stavu 4. koji postaje stav 5. reči: „na zahtev i”, brišu se.

Dosadašnji stav 5. koji postaje stav 6. menja se i glasi:

„Dete koje nije navršilo 15 godina, dete koje je navršilo 15 godina i koje ne može da razume svrhu i posledice smeštaja u psihijatrijsku ustanovu, lice lišeno poslovne sposobnosti i lice sa mentalnim smetnjama za koje se utvrdi da ne može da razume svrhu i posledice smeštaja u psihijatrijsku ustanovu i koje na osnovu toga nije sposobno da donese odluku o pristanku na smeštaj, može se smestiti u psihijatrijsku ustanovu na osnovu pismenog pristanka zakonskog zastupnika, odnosno staratelja”.

U dosadašnjem stavu 6. koji postaje stav 7. posle reči: „psihijatar”, dodaje se zapeta i reči: „odnosno dečji psihijatar”.

Član 9.

U članu 21. stav 1. posle reči: „psihijatar“, dodaje se zapeta i reči: „odnosno dečji psihijatar“.

Član 10.

U članu 22. stav 3. menja se i glasi:

„Ukoliko doktor medicine doma zdravlja ili zavoda za urgentnu medicinu proceni, na osnovu pregleda, da su potrebni pregled i mišljenje psihijatra uputiće bez odlaganja lice sa mentalnim smetnjama u nadležnu zdravstvenu ustanovu.“

Član 11.

Član 23. menja se i glasi:

„Član 23.

Psihijatar, odnosno dečji psihijatar koji primi lice iz člana 22. ovog zakona dužan je da u najkraćem roku izvrši njegov pregled, kako bi utvrdio da li postoje zdravstveni razlozi za njegovo stacionarno lečenje.“

Član 12.

U članu 24. stav 1. posle reči: „psihijatar“, dodaje se zapeta i reči: „odnosno dečji psihijatar“.

U stavu 4. posle reči: „ustanovu“, dodaju se reči: „bez njegovog pristanka“.

Posle stava 4. dodaju se st. 5 – 8. koji glase:

„Izuzetno od stava 4. ovog člana, neradnim danima, odnosno vikendom i praznicima, nadležni psihijatar koji nije učestvovao u zadržavanju lica bez pristanka radi lečenja, preispituje razloge i odlučuje da li će se ovo lice zadržati na bolničkom lečenju ili će biti otpušteno, najkasnije u roku do 24 sata od trenutka zadržavanja bez pristanka.

Ukoliko proceni da više ne postoje razlozi za zadržavanje bez pristanka, nadležni psihijatar iz stava 5. ovog člana može doneti odluku o daljem zadržavanju ili otpuštanju iz ustanove u skladu sa izraženom pismenom voljom pacijenta.

Nakon izvršene procene od strane nadležnog psihijatara da i dalje postoje razlozi za zadržavanje bez pristanka lica sa mentalnim smetnjama, odluku donosi konzilijum najkasnije prvog radnog dana od dana izvršene procene, u pismenom obliku.“

Član 13.

U članu 25. stav 3. reči: „jednom od članova uže porodice, kao i“ brišu se, a posle reči: „nadležnom organu starateljstva“ dodaje se zapeta i reči: „odnosno licu od poverenja“.

Član 14.

U članu 28. stav 3. menja se i glasi:

„Sud poziva na ročište lice sa mentalnim smetnjama koje je zadržano bez pristanka, njegovog zakonskog zastupnika, punomoćnika, odnosno lice od poverenja.“

Stav 4. briše se.

Član 15.

Član 31. menja se i glasi:

„Član 31.

Sud može, pre isteka vremena određenog za zadržavanje lica sa mentalnim smetnjama u psihijatrijskoj ustanovi, po službenoj dužnosti ili na predlog tog lica, njegovog zakonskog zastupnika ili psihijatrijske ustanove, da odluči o prestanku mere zadržavanja bez pristanka, ako utvrdi da se zdravstveno stanje tog lica poboljšalo u tolikoj meri da su prestali zdravstveni razlozi za njegovo dalje zadržavanje bez pristanka.

Sud je dužan da donese rešenje o prestanku mere zadržavanja bez pristanka i isto dostavi bez odlaganja psihijatrijskoj ustanovi, licu koje je zadržano u psihijatrijskoj ustanovi, zakonskom zastupniku, odnosno licu od poverenja, a najkasnije 24 sata nakon dostavljanja predloga o prestanku mere zadržavanja bez pristanka.

Nakon donošenja odluke iz stava 2. ovog člana lečenje može biti nastavljeno samo uz pismeni pristanak pacijenta, odnosno zakonskog zastupnika.”

Član 16.

U članu 32. stav 1. posle reči: „psihijatra”, dodaje se zapeta i reči: „odnosno dečji psihijatar”.

Član 17.

Član 36. menja se i glasi:

„Član 36.

Sud je dužan da, bez odlaganja, a najkasnije u roku od 24 sata nakon održanog ročišta, rešenje o zadržavanju u psihijatrijskoj ustanovi bez pristanka lica sa mentalnim smetnjama dostavi tom licu, njegovom zakonskom zastupniku, nadležnom organu starateljstva ako je lice pod starateljstvom, odnosno punomoćniku, licu od poverenja lica sa mentalnim smetnjama i psihijatrijskoj ustanovi u kojoj je lice sa mentalnim smetnjama zadržano bez pristanka.”

Član 18.

Član 38. menja se i glasi:

„Član 38.

Svako lice sa mentalnim smetnjama koje je smešteno u psihijatrijsku ustanovu, ima pravo da:

1) bude obavešteno o razlozima i ciljevima smeštaja, svrsi, prirodi, posledicama, korisnosti i rizicima sprovođenja predloženog lečenja, kao i o identitetu i profesionalnom statusu zdravstvenih radnika i zdravstvenih saradnika koji učestvuju u postupku njegovog lečenja;

2) u vreme prijema, a kasnije na svoj izričit zahtev, bude upoznato sa svojim pravima i obavezama, kao i da bude poučeno o tome kako može da ih ostvaruje;

3) aktivno učestvuje u planiranju i sprovođenju svoga lečenja, oporavka i resocijalizacije;

4) se radno osposobljava prema opštem ili posebnom programu za lice sa mentalnim smetnjama;

5) dobije odgovarajuću naknadu za rad u radno-terapijskim poslovima od kojih psihijatrijska ustanova u kojoj se nalazi na lečenju ostvaruje prihode;

6) podnosi prigovore, u skladu sa zakonom kojim se uređuju prava pacijenata;

7) bez nadzora i ograničenja podnosi zahteve, prigovore, žalbe i druge pravne lekove nadležnim pravosudnim, državnim i drugim organima;

8) se savetuje nasamo sa svojim zakonskim zastupnikom, licem od poverenja ili punomoćnikom;

9) se odmara, druži sa drugim licima, bavi rekreativnim aktivnostima, u skladu sa svojim mogućnostima i da prima posete;

10) o svom trošku šalje i prima, uz punu privatnost, bez nadzora i ograničenja, poštu, pakete, novine i da telefonira;

11) prati radio i televizijske programe;

12) drži kod sebe predmete za ličnu upotrebu;

13) da učestvuje, po sopstvenom izboru, u verskim aktivnostima, u okviru mogućnosti koje ima psihijatrijska ustanova;

14) da zavisno od pola, bude smešteno i da spava u odvojenim prostorijama, osim u jedinicama intenzivne psihijatrijske nege.

Ostvarivanje prava lica sa mentalnim smetnjama iz stava 1. tač. 1), 2), 3), 6) i 7) ovog člana, u ime ovog lica može zahtevati i njegov zakonski zastupnik.

Pored prava iz stava 1. ovog člana dete sa mentalnim smetnjama ostvaruje i:

1) pravo da njegovi najbolji interesi budu od prvenstvenog značaja;

2) pravo deteta da bude smešteno i da se leči, spava i obavlja svakodnevne aktivnosti odvojeno od odraslih;

3) pravo na posete u najvećoj mogućoj meri, u skladu sa njegovim najboljim interesom i zdravstvenim i drugim potrebama;

4) pravo na obrazovanje u skladu sa propisom kojim se uređuje obrazovanje i vaspitanje;

5) pravo na igru, rekreaciju i odmor, u skladu sa kadrovskim i prostornim mogućnostima zdravstvene ustanove;

6) druga prava u skladu sa propisima kojima se uređuju prava pacijenata, zdravstvena zaštita i zdravstveno osiguranje.

Lice sa mentalnim smetnjama je dužno da aktivno učestvuje u lečenju, a pod uslovima uređenim čl. 16 – 18. ovog zakona, odnosno ukoliko je dalo pristanak na lečenje.

Lice sa mentalnim smetnjama je dužno da aktivno učestvuje u lečenju, prema prethodno dogovorenim terapijskim programima.

U slučajevima kada lice sa mentalnim smetnjama nije dalo pristanak na lečenje, a lečeno je, čim njegovo zdravstveno stanje to dozvoli, mora:

1) biti obavešteno od strane psihijatra o svom zdravstvenom stanju i postupku lečenja;

2) imati pristup svojoj medicinskoj dokumentaciji;

3) biti informisano o svom pravu da uloži žalbu.

Za vreme lečenja i ostvarivanja zdravstvene zaštite, lice sa mentalnim smetnjama je dužno da poštuje pravila o uslovima boravka i ponašanja predviđenih opštim aktima psihijatrijske ustanove.

Prava iz stava 1. tač. 9) – 13) ovog člana mogu se ograničiti samo na osnovu individualne procene, kada postoje konkretne i dokumentovane okolnosti koje

ukazuju na neposredan i ozbiljan rizik po bezbednost lica sa mentalnim smetnjama, drugih lica ili bezbednost psihijatrijske ustanove. Ograničenje može trajati samo dok postoje razlozi zbog kojih je određeno i psihijatar je dužan da ga bez odlaganja ukine kada ti razlozi prestanu. O donetoj odluci o ograničenju prava, psihijatrijska ustanova je dužna da bez odlaganja obavesti lice sa mentalnim smetnjama, lice od poverenja, zakonskog zastupnika, organ starateljstva, direktora zdravstvene ustanove i sud.

Odluku o ograničenju prava iz stava 8. ovog člana psihijatar donosi na osnovu konkretnih činjenica, rukovodeći se načelima neophodnosti i srazmernosti. Psihijatar je dužan da odluku odmah upiše u medicinsku dokumentaciju lica sa mentalnim smetnjama, a pismeno obrazloženje mora da sadrži: vrstu i obim ograničenja, konkretne razloge za njegovo određivanje, tačan datum i vreme početka, kao i očekivano trajanje ograničenja.”

Član 19.

Član 41. menja se i glasi:

„Član 41.

Podaci iz medicinske dokumentacije i evidencije, ili kopije tih podataka mogu se dostavljati sudu, tužilaštvu, organizaciji obaveznog zdravstvenog osiguranja, pravnim licima koja obavljaju delatnost dobrovoljnog zdravstvenog osiguranja, organu nadležnom za poslove statistike kao i zdravstvenim ustanovama koje obavljaju poslove javnog zdravlja, u skladu sa zakonom.

Podaci iz stava 1. ovog člana dostavljaju se organu starateljstva za lice pod starateljstvom, a podaci o licu od poverenja, samo uz pismenu saglasnost lica čiji se podaci traže.”

Član 20.

Član 43. menja se i glasi:

„Član 43.

Psihijatar, uz prethodnu saglasnost direktora ustanove može da odobri razgovor lica sa mentalnim smetnjama, smeštenog u psihijatrijsku ustanovu, sa službenim licima ministarstva nadležnog za unutrašnje poslove koje je dužno da prethodno pismeno zatraži taj razgovor.

Psihijatar uz prethodnu saglasnost direktora ustanove može da odobri razgovor lica sa mentalnim smetnjama, smeštenog u psihijatrijsku ustanovu, sa stručnim radnicima nadležnog organa starateljstva, samo kada to dozvoljava njegovo zdravstveno stanje, uz prethodnu saglasnost pacijenta.

Zaštitnik građana, u skladu sa propisima, može da obavlja nenadzirane razgovore sa osobama hospitalizovanim u psihijatrijskim ustanovama, u okviru ostvarivanja mandata nacionalnog preventivnog mehanizma.

Lice sa mentalnim smetnjama koje je smešteno u psihijatrijsku ustanovu, ima pravo da traži zaštitu svojih prava, u skladu sa zakonom kojim se uređuje oblast zaštite prava pacijenata.

Zahtev osobe sa mentalnim smetnjama iz stava 4. ovog člana dokumentuje se u pisanoj formi u njegovoj medicinskoj dokumentaciji.”

Član 21.

U članu 45. u stavu 1. reči: „određen prisilni smeštaj” zamenjuju se rečima: „određeno zadržavanje bez pristanka ili nastavljeno lečenje uz pismeni pristanak”.

Član 22.

U nazivu iznad člana 46. reči: „i izolacija”, brišu se.

U članu 46. st. 1. i 2. reči: „i izolacija”, u određenom padežu, brišu se.

Posle stava 2. dodaje se stav 3, koji glasi:

„Fizičko sputavanje dece sprovodi se u izuzetnim slučajevima, na osnovu odluke psihijatra i njegove procene da je fizičko sputavanje jedini način da se spreči teško ugrožavanje života i zdravlja deteta sa mentalnim smetnjama, drugih pacijenata i drugih lica.”

Član 23.

U nazivu iznad člana 47. reči: „i izolacije”, brišu se

U članu 47. stav 1. reči: „i izolacija”, brišu se.

U stavu 2. reči: „Ove mere mogu da traju” zamenjuju se rečima: „Ova mera može da traje”.

Član 24.

U nazivu iznad člana 48. reči: „i izolacije”, brišu se.

U članu 48. u st. 1. i 2. reči: „i izolacije”, brišu se.

Član 25.

U nazivu iznad člana 49. reči: „i izolaciji”, brišu se.

U članu 49. stav 1. reči: „i izolacije”, brišu se, a posle reči: „donosi psihijatar, dodaje se zapeta i reči: „odnosno dečji psihijatar”.

U stavu 2. reči: „i izolacije”, brišu se, a posle reči: „kao i ime psihijatra”, dodaje se zapeta i reči: „odnosno dečjeg psihijatra”.

U stavu 3. reči: „odmah”, i reči: „i izolaciji”, brišu se.

U stavu 3. nakon reči: „zakonskog zastupnika lica sa mentalnim smetnjama” dodaje se zapeta i reči: „odnosno licu od poverenja”.

Član 26.

Naziv iznad člana 50. i član 50. menja se i glasi:

„Praćenje primene fizičkog sputavanja

Član 50.

Fizičko sputavanje lica sa mentalnim smetnjama ne može da traje duže od dva sata u kontinuitetu, bez prethodne procene opravdanosti mere od strane psihijatra, odnosno dečjeg psihijatra.

Psihijatar, odnosno dečji psihijatar je dužan da prati fizičko i mentalno stanje lica sa mentalnim smetnjama za vreme primene fizičkog sputavanja.”

Član 27.

Posle člana 62. dodaju se čl. 62a i 62b koji glase:

„Član 62a

Novčanom kaznom od 500.000,00 do 1.000.000,00 dinara kazniće se zdravstvena ustanova ukoliko licu sa mentalnim smetnjama uskraćuje, odnosno povređuje prava iz člana 4. ovog zakona.

Za prekršaj iz stava 1. ovog člana kazniće se i odgovorno lice zdravstvene ustanove novčanom kaznom od 50.000,00 do 100.000,00 dinara.

Novčanom kaznom iz stava 2. ovog člana kazniće se zdravstveni radnik, zdravstveni saradnik, kao i druga lica zaposlena u zdravstvenoj ustanovi ako postupe suprotno odredbama člana 4. ovog zakona.

Član 62b

Novčanom kaznom od 500.000,00 do 1.000.000,00 dinara kazniće se zdravstvena ustanova ukoliko licu sa mentalnim smetnjama uskraćuje, odnosno povređuje prava iz člana 48. stav 2. ovog zakona.

Za prekršaj iz člana 48. stav 2. ovog zakona kazniće se i odgovorno lice zdravstvene ustanove novčanom kaznom od 50.000,00 do 100.000,00 dinara.

Novčanom kaznom iz člana 48. stav 2. ovog zakona kazniće se zdravstveni radnik, zdravstveni saradnik, kao i druga lica zaposlena u zdravstvenoj ustanovi ako postupe suprotno procedurama vezanim za fizičko sputavanje”.

Član 28.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srbije”.